

Alenu Leshabeach: Gigantic Gratitude

ראש השנה תש"פ

1

Sanctaries in Time - R. Dessler

THE TORAH only provides for one day of Rosh Hashanah. And if the witnesses who saw the new moon came on that day, just that day was observed as Rosh Hashanah. But even in Temple times Rosh Hashanah was sometimes observed for two days. This occurred when the witnesses had not yet arrived by noon on the thirtieth day of Elul. In this case, the thirtieth of Elul was observed as the "first day" of Rosh Hashanah by requirement of the Rabbis, and the following day was the actual Rosh Hashanah (*Rosh Hashanah* 30b). When the calendar was fixed (in the fourth century C.E.), it became standard practice to keep both these days as Rosh Hashanah.

We are familiar with this idea from the other Festivals, each *Yom Tov* being observed in the Diaspora for two successive days: the first day as a law originating from the Torah and the second day as a law that the Rabbis decreed. But besides being a *Yom Tov*, Rosh Hashanah is also a day of divine judgment. It seems strange that on the second day we repeat prayers such as "The Day of Judgment is here..." and "Today God sits in judgment over all His creatures..." etc., which seem appropriate only on the first day, which nowadays we know to be the "real" Rosh Hashanah (since it is fixed in the calendar as the first of Tishrei).

3

KINGSHIP

עֲלֵינוּ It is our duty to praise the Master of all, to ascribe greatness to the Molder of primeval creation, for He has not made us like the nations of the lands and has not emplaced us like the families of the earth; for He has not assigned our portion like theirs nor our lot like all their multitudes. For they bow to vanity and emptiness and pray to a god that helps not.² But we bend our knees, bow, and acknowledge our thanks before the King Who reigns over kings, the Holy One, Blessed is He. He stretches out heaven and establishes the foundation of earth,³ the seat of His homage is in the heavens above and His powerful Presence is in the loftiest heights. He is our God and there is none other. True is our King, there is nothing beside Him, as it is written in His Torah: You are to know this day and take to your heart that HASHEM is the only God — in heaven above and on the earth below — there is none other.⁴

94

R. Friedlander

RINAS CHAIM

4

THE REASONS FOR THE ENACTMENT OF עֲלֵינוּ לִשְׁבַּח

THE KOLBO (*SIMAN* 16) states: "This laudation (i.e. עֲלֵינוּ לִשְׁבַּח) was composed by Yehoshua bin Nun when he captured Yericho." Rabbi Chaim Yosef David Azulai quotes Rabbeinu Hai Gaon, who stated that it was Rabban Yochanan ben Zakkai who enacted the reciting of the prayer עֲלֵינוּ לִשְׁבַּח at the conclusion of all regular daily prayers. The *Anshei Knesses haGedolah*, who lived prior to the time of Rabban Yochanan ben Zakkai, enacted the inclusion of עֲלֵינוּ לִשְׁבַּח in the *Musaf* prayer of Rosh Hashanah (*Siddur Ishei Yisrael*).

2 אלהינו - ר' דסלר

ב. תפילות ראש השנה, ובעיקר הברכה המרכזית של תפילת העמידה, שבה מרוכזים בימי חג ומועד עניני עצומו של יום, עוסקת בהמלכת ה' בעולמו. "וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' א-להי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה", ואינה עוסקת כלל בתשובה ובבקשה להכתב בספרם של צדיקים. לכאורה, גם על תשובה שלמה, וגם על כתיבה בספרם של צדיקים, צריך היה להתפלל ביום הדין. הראייה לצדקת טענתנו, שרבותינו הגאונים ראו ללבנו ותקנו לומר ארבע הוספות המבטאות את רחשי לבבנו: "זכרנו לחיים", "מי כמוך", "יכתוב לחיים", "בספר חיים ברכה ושלוש".

ג. כשמסיימים אנו את התפילה בליל ראש השנה, איננו מאחלים זה לזה, יתקדש שמך ה' אלהינו על ישראל עמר, אלא, לשנה טובה תכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים.

האם יש כאן ח"ו נסיון לרצות את הקב"ה, והמלכתו על עולם כולו יישוביו, כדי לזכות לעצמנו שנה מתוקה כדבש?

5

Let us analyze the connection between this prayer and the event that prompted its composition.

The conquest of Yericho differed in quality from the conquest of other cities in the Land of Israel. Yehoshua was unable to conquer Yericho in a natural way, by military means. Instead,

he needed a miracle. For seven days the Children of Israel circled the wall blowing shofars, until finally, on the seventh day, the wall miraculously collapsed. There is no description of any special complications entailed in the conquest of other cities in the Land of Israel. There must have been other cities fortified by thick walls, but Yehoshua captured them without the open miracles that were required for the conquest of Yericho.

It seems to me that Yericho was the central bulwark and concentration of the forces of *tum'ah* (forces of impurity which oppose *kedushah*, or holiness) at that time. In order to conquer and banish the forces of *tum'ah* and overcome the *Sitra Achra*'s⁴¹ efforts to block *Klal Yisrael*'s entry into Eretz Yisrael, Yehoshua needed a miracle.

* When Hashem Yisbarach performs miracles for the sake of *Klal Yisrael*, the greatness of *Klal Yisrael* becomes clearly manifest. They cause a major *kiddush Hashem* (sanctification of God's Name), for everyone then sees the *malchus* of Hashem and His absolute rule over all creation, which He discharges according to His will.

Moreover, the lower the downfall of the *Sitra Achra*, the more prominent *מלכות שמים* becomes. Therefore, at the miraculous conquest of Yericho, when the Heavenly kingdom prevailed over the forces of *tum'ah*, Yehoshua composed עֲלֵינוּ לִשְׁבַּח. This great laudation came to express 'חוד ה' (the "Oneness" of Hashem), His grandeur, His kingdom — and, on the other hand, the lowliness of the heathen nations of the world and their idols, which are tied in to the powers of *tum'ah*, and their ultimate extinction.

The Anshei Knesses haGedolah, who authored the Shemoneh Esrei prayer, introduced עלינו לשבח in the blessing of Malchuyos because it is a tremendous glorification of שמנים and a lofty supplication for the complete revelation of Hashem Yisbarach's kingship.

TWO LAUDATORY TITLES for Ha-Kadosh Baruch Hu are uttered here: "אֲדוֹן הַכֹּל", "The Master of all things" and "יּוֹצֵר בְּרֵאשִׁית", "The One Who formed creation." The first praise, depicting Hashem Yisbarach as the Master of all things, comes before all. Hashem is the One in charge, Who controls all creation. This realization and belief must precede all the other degrees of realization, and it must even precede our realization

that He is יּוֹצֵר בְּרֵאשִׁית, the One Who formed creation, as well as our understanding of how and for which purpose He created it all. In other words, before we start delving into the fact that He is the creator of everything, we must first realize that He is the Master and Ruler of everything.

אנו יוצרי הכל

עולה על כל תשבות שבועלם

יש לומר אותו בכוונה וכו', מפני שאין שבח כמונו ליוצרינו, ועולה על כל תשבות שבועלם. מחזיק ברכה (להחיד"א ז"ע), כשם תשובת רב האי גאון, סימן קל"ב אות ב'

ואולי דהנה הבריאה ביסודה היתה בריאה חומרית וגשמית, ויסוד בריאה גשמית, יש בה התנגדות מציאותית אל הרוחניות ויש התנגשות בין הגשמי לרוחני, וזהו שלא הוזכר במעשה הבריאה אלא שם אלקים, שהוא בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, התנגדות זו של החומר כנגד הרוח, יש בו התנגדות פנימית למלכות שמים, דכן היא צורת הבריאה הזאת, ואם כן בזמן הבריאה עדיין היה כביכול חקר מטוסים, בהנהגת מלכות שמים.

עד שבא יום השישי שבו נברא האדם, והוא נברא בהרכבה משמים וארץ, והרכבה זו באה לחבר כאן בעולם הזה את השמים אל הארץ, ושיחול אל הארץ שם הויה, והיינו ששם הויה יחול על שם אלקים, וכדכתיב בהמשך המקראות "ביום עשות ד' אלקים ארץ ושמים" (בראשית ב, ד), ואם כן בריאת האדם - היינו תפקיד האדם הוא לחבר ארץ ושמים, ואז תחול מלכותו יתברך על הארץ ויהיה עולם בלי קלקולים, וזהו שיר של יום השישי, ד' מלך - הויה מלך, שגמה מלאכתו, היינו שנברא האדם, ואז מלך עליהם.

עין הדעת - קלקול מלכות ד' ביום השישי 12

ואם כן תפקידו של אדם הראשון היה לתקן עולם במלכות ש-די, לתקן את הבריאה ולהעמידה על תיקונה, ברם אדם הראשון חטא בעץ הדעת, ולא זו בלבד שלא תיקן את העולם, אלא גרם לחורבן בעולם, וקלקל את ה"מלך עליהם" שהיה צריך להיות על ידי בריאתו של אדם הראשון.

תיקון החטא על ידי האבות, והקלקול בחטא העגל

והיה העולם שמם עד האבות הקדושים שהם העמידו את היסודות להחזיר את מלכות ד' בבריאה, ומהם יתד ופינה להעמדת עם ישראל, שהם קיבלו את התורה מסיני, והעלו את העולם משממונו וכדאמרנו ז"ל בעבודה זרה (דף ט). עד קבלת התורה חשוב העולם אלפיים תוהו, והחזירו עטרת תפארת העולם לקדמותו, ונתקן העולם במלכות ש-די, וחזר העולם לאותו מצב של אדם הראשון קודם החטא, אמנם גם זה נתקלקל בחטא העגל ושוב נעשה קלקול ב"מלך עליהם", וחס ושולם עמד העולם לחזור לשממונו.

רוממותה של תפילת "עלינו לשבח"

כתב ה'כלבו' (סי' טז), כי את תפילת "עלינו לשבח" תיקן יהושע בשעה שכבש את יריחו. והחיד"א הוסיף (בס' מחזיק ברכה אור"ח סי' קלב ס"ב), שלאחר החורבן תיקן ריב"ז לאומרו בכל יום.

ובספר 'מטה משה' מובא: "ומצאתי כתוב - וקבלנו שיש לומר שבח זה של 'עלינו' ומשתחוה באימה וביראה, ברתת ובזיעה, בשיפוי ראש, כי כל צבא השמים שומעים, והקב"ה עומד עם פמליא של מעלה, וכולם עונים ואומרים 'אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלוקינו, אשרי העם עזו לו בך מסילות בלבבם', מאי מסילות? כד"א 'סולו לרוכב בערבות ביה-שמו' - לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, בכל מקום אתה מוצא השתחויה לפני ה', ועכשיו לפני כתר עליון כתר הסתרים שאין ראוי לדבר בפה", עכ"ל (והו"ד בקיצור במשני"ב סי' קלב סק"ח).

הרי לנו שיסוד אמירתה של תפילת "עלינו" בהררי קודש - בדברי חז"ל הקדושים, והפליגו הספרים בחשיבות אמירתה.

עוד הביא החיד"א (שם): "ויש לאומרה בכוונה, בעטיפת הראש, מפני שאין שבח כמוהו ליוצרינו, ועלה על כל השבחות שבועלם", עיי"ש.

עד כדי כך גדול שבח זה, שבתשובת הגאונים (שערי תשובה מתשובת הגאונים סי' לד) הובאה תמיהה - כיצד יתכן שגם בחז"ל נאמרת תפילת "עלינו לשבח", הרי לכאורה שבח מרומם כזה לא ניתן לומר אלא במקום הקרוב אל השי"ת - ארץ ישראל, וכמו שמצינו ביהושע שלא אמרה עד שלא נכנס לארץ (ועיי"ש תירוץ הגאונים).

תרומה 9

לפנינו נעבוד * וזעזע קבג

יש מילים בתפילה שאומרים אותם יום יום, אבל אף פעם לא חשבנו עליהם! "לחת גדולה ליוצר בראשית" - על איזה גדולה מדובר? איזה "גדולה" אפשר לחת להקב"ה?

אלול כבר באן - ויחלוף מהר, יום הדין ויום הכיפורים באים לקראתנו במהירות - מה רוצים מאיתנו באלול? מה בדיוק רוצים מאיתנו? מה עלינו לעשות כדי שבסוף ארבעים ימי הרחמים והסליחות, נוכל לומר לעצמנו בשמחה: "הצלחנו! עשינו את מה שהיה מוטל עלינו". האם אנחנו הייבים להרגיש בסוף חודש אלול וימים הנוראים - שלא עשינו מספיק?

קמ 10 ר' ר' ר' / מודע לבניה

מלכות ד' ביום השישי לבריאה

"בשישי היו אומרים ד' מלך גאות לבש, על שם שגמר למלאכתו ומלך עליהם" (ראש השנה דף לא), יש לעיין אמאי לא חלה מלכות ד' בבריאה רק ביום השישי, ואמאי מיד בתחילתה של הבריאה על כל חלק מחלקי הבריאה לא חלה מלכותו יתברך.

ולולי דמיסתפינא, אפשר דהנה הרי בעצם היו קלקולים מסוימים במהלך הבריאה, דהנה ביום השלישי לא קיימו האילנות את דבר ד' כמבואר בחז"ל, וביום הרביעי קטרגה הלבנה, ובאמת כבר ביום הראשון גזר ד' את האור, וכמוכן דכל דביהם אלו טעונים ביאור.

על פי זה יומתק לן מאד דברי היסוד ושורש העבודה (שער האיתנו פ"ד) במעם שתיקנו אנשי כנה"ג לומר "עלינו לשבח" באמצע התפילה בתחילת מלכות, וז"ל: בשביל ששרי האומות מקטרגים עלינו עם קדוש במרום, מה נשתנו אלו מאלו, ועל כן מקדימין אנחנו עם קדוש ונותנים שבח המפואר והנכבד הזה ליוצרינו ובוראינו י"ש ויתעלה, ועי"ז אנו סותמין את פי המקטרגים מעלינו עכ"ל, ולפי הנ"ל יובן מאד, כי זהו מעיקרי גולות המלכותי לבטל את כל המקטרגים מעלינו ע"י שמשבחים את מלכנו, ובכך הם גם אפי' מסייעים לנו להעלות את שבחנו להשי"ת.

ואז עלה משה למרום בראש חודש אלול, כדי להחזיר את העולם לתיקונו, וביום הכיפורים נתקבל ריצוים של בני ישראל, וניתן להם לחזות שניות, שעמהם צריך להחזיר את מלכותו יתברך בעולם, והרוח יגבר על החומר ויתקון העולם.

והנה הארבעים יום של ימי ריצוי אלה פגעו בימי בריאת העולם בשעתו, שהרי תחילת הבריאה היתה בכ"ה באלול, וא' בתשרי הוא יום בריאת אדם הראשון, הוא יום שבו גמר השם יתברך ומלך עליהם, והשתא כאשר ביום זה היה משה רבינו בשליחותם של ישראל, עוסק בהחזרת התיקון לעולם, כבר נפתח הפתח שבוים זה דא' בתשרי, יקבלו ישראל עליהם את מלכותו יתברך, וזה יסוד ענינו של ראש השנה - שתמליכוני עליכם.

אמנם חתימת ענין זה אחר החטא, לא בא רק ביום הכיפורים, שאז נתקבלה סליחתם של ישראל, מכל מקום כל הארבעים יום של משה במרום, היו כבר בחטיבה של בנין העולם מחדש, וכל יום מימי הארבעים יום הללו פעל איזו שהיא פעולה בתיקון העולם, ופעל איזו פעולה במלכותו יתברך בעולם "ומלך עליהם".

והנה הרמב"ן בפרשת אמור (ויקרא כג. כד) כתב, "ולא פירש הכתוב טעמי המצוה הזאת, למה התרועעה, ולמה נצטרך זכרון לפני ד' ביום זה יותר משאר הימים, ולמה יצוה להיותו מקרא קודש כלל, אבל מפני שהוא בחדשו של יום הכיפורים, בראש החודש, נראה שבו יהיה רצון לפני יתברך, כי בם ידיו עמים, בראש השנה ישב לכסא שופט צדק, ואחרי כן בעשרת הימים ישא לפשע עבדיו", הנה קבע הרמב"ן דיסוד ראש השנה ומקרא קודש שבו, בנוי ומיוסד על יום הכיפורים שהוא באותו חודש.

וכהאי גוונא כתב הר"ן בראש השנה (דף ג. בדפי הרי"ף) שכתב "ואפשר עוד שמראש השנה ועד יום הכיפורים התחיל ד' להתרצות למשה, וביום הכיפורים נתרצה לו לגמרי, ולפיכך רצה הקב"ה לדון בריותיו בזמן שהוקבע לכפרה וסליחה וכו'", והנה להאמור תחלת התרצות ד' בראש השנה, ענינה, התנוצצות

קבלת מלכותו יתברך - אמרו לפני מלכותו שתמליכוני עליכם, ויש בזה החזרת עטרת יום השישי - יום בריאת אדם הראשון ליושנה, בזה שהחזירו במדה מסוימת את ה"מלך עליהם", ואחר החזרה מסוימת זאת נפתח הפתח ביתר שאת לקראת חתימת ענין זה, ולקראת שלמות מלכותו יתברך בעולם, שזה נחתם בפועל ביום הכיפורים, ואותם הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים הם ימים שמובילים להשלמת הענין הגדול הזה, ועל כן הם ימים מיוחדים שכבר מאיר עליהם אור מלכותו יתברך, מיום ראש השנה, וזהו ענין עשרת ימי תשובה, ואלו הן דברי הרמב"ן שם, ואחרי כן בעשרת הימים ישא לפשע עבדו, וגם הר"ן חשיב לימים אלו ימי ריצוי ביחוד, שתחלת הריצוי היה בראש השנה, ונמשך ריצוי זה עד יום הכפורים שבו נשלם, וזהו אורו של ראש השנה וישעו של יום הכיפורים.

14 | אלול וראש השנה - הקולות והברקים; יום הכיפורים - מתן תורה

וזהו ענין השופר דראש השנה, שהחזרת מלכות ד' בבריאה בראש השנה, אמנם באה להחזיר את הבריאה לשרשה בזמן הבריאה, ועל כן יומא דראש השנה הוא יום בריאת אדם הראשון, מכל מקום אפשרות דידן להחזיר הבריאה לשרשה, אינה חזרה אל אדם הראשון, אלא היא חזרה למתן תורה, ויומא דמתן תורה הוא יום שהחזיר את העולם למצב של אדם הראשון קודם החטא, ואם כן יום ראש השנה הוא יום התחדשות מסוימת של מלכות ד' שנחדשה במתן תורה, ושופרו של ראש השנה הוא השופר של מתן תורה, וזאת היא הקדמה לעצמות נתינת התורה המחודשת ביום הכיפורים, ואם כן ראש השנה הוא קול השופר - הקולות והברקים שקודם מתן תורה, ויום הכיפורים הוא המתן תורה עצמו, ודו"ק בזה.

ר"ל קראו יום זה "תחילת מעשיך" - כלומר ר"ה זה של שנה זו הוא הוא תחילת מעשיו של הקב"ה של השנה הבאה. וכך הוא מדי שנה בשנה. התחלה חדשה זו היא "זכרון ליום ראשון" - כפי שיום א' בתשרי הראשון היה תחילת הבריאה. מהו הביאור של "תחילת מעשיך" והקשר ליום הדין?

רבנו רמח"ל זצ"ל מאיר את עינינו בזה: ~ הנה ביום זה הקב"ה דן את כל העולם כולו, ומחדש כל המציאות בבחינת הסיבוב החדש, דהיינו השנה החדשה" (דרך ה' ד: ת, ד). מדבריו אנו לומדים את שורש הדין ביום זה: ברה"ק הקב"ה מחדש את כל המציאות באופן כזה שלא היה עדיין לעולמים, והוא "הסיבוב החדש" של השנה החדשה, כעין בריאת עולם במהדורה חדשה. כשם שבא' בתשרי נברא העולם, כך בכל שנה בורא ד' בריאה חדשה ממש - "היום הרת עולם". הבריאה החדשה נבראת בכל שנה עבור הגילויים החדשים לקראת תכלית הבריאה בשנה החדשה, והו"ס סיבוב החדש, מתוך ששת אלפים סיבובים שעוברים על העולם לקראת מימוש התכלית השלימה של הבריאה. * כל הנבראים מקבלים ביום זה תפקידים חדשים מתוך הסיבוב החדש, והם זקוקים לכלים חדשים המותאמים למילוי תפקידים אלה. ואולם הבדל יש בין הבריאה הראשונה של ששת ימי בראשית לבריאה החדשה בכל שנה ושנה: הבריאה בראשיתה נבראה בחסד - בלי שיקדמו אליה זכויות מעשי בני אדם, אולם מכאן ולהבא דן הקב"ה בכל ראש השנה על מסירת התפקידים החדשים ועל העזרה שצריך לתת למילוי תפקידים אלה - לפי מילוי התפקידים של כל אחד ואחד בסיבוב

הקודם. לכן "ביום זה הקב"ה דן את כל העולם כולו", ומחדש כל המציאות בבחינת הסיבוב החדש" - אחד הם, סיבוב החדש הוא אשר מחייב את הדין. כיון ש"היום הרת עולם", לכן "היום יעמיד במשפט" וכו'. * לכן הבחינה של הרת העולם של א' בתשרי דהאינא - הוא רק זכרון ליום ראשון של בריאת העולם, אולם אינו כמותו, אלא רק דומה לו, כי אז נברא העולם בחסד, ועכשיו נברא מחדש כל שנה בדן.

16 | מלכויות - אספקלריה של הדין

אכן, מהי אמת המידה שלפיה ד' מודד עד כמה מילאנו את תפקידנו בסיבוב הקודם, ואיזה תפקיד ראוי להטיל עלינו בסיבוב החדש, עם כל מה שנחנך לתפקיד זה?

שוב נעיין בדברי רבנו רמח"ל זצ"ל: "ביום ר"ה האדון ב"ה עומד כביכול בבחינת מלך על עולמו, ועל כן הנה השעה ראויה להתפלל לפניו שיגלה מלכותו לגמרי בעולם" (ריש מאמר החכמה). ודאי, עמידת ד' ביום זה בבחינת מלך נובעת ממהות היום - חידוש הבריאה עבור הסיבוב החדש, שהוא שלב חדש במלכות ד'. ~ האדם נברא כדי להמליך את ה' בתחתונים. שיר של יום שישי - שירו של האדם שנברא ביום זה הוא: "ד' מלך גאות לבש" (תהילים צג). בשיר זה ביטא משה רבנו (ב"ב יד: רש"י ד"ה וע"י משה) את תפקיד האדם בעולם, את מטרת בריאתו ובריאת העולם.

כאשר עם ישראל ראו את גילוי כבודו בעליל על יד הים, עד שכולם הראו באצבע - "זה אלי", ואמרו שירה, ראו ברוה"ק את כל הסיבובים של הבריאה עד לתכליתה. הם חתמו את שירתם בכיטוי התכלית שלקראתו מסתובבת כל הבריאה, בשלבים שונים, בפיתולים שונים, אבל תמיד מנווט אותה ריבון העולמים, אם לא בנגלה או בנסתר, לכיוון זה - "ד' ימלוך לעולם ועד". * יום הבריאה החדשה הוא יום חידוש המלוכה של הקב"ה זכרון ליום ראשון, שהתחיל בו למלוך על הבריאה באמצעות האדם. אם כן מתגלה לנו אמת המידה של דין זה - מלכות שמים!

עד כמה שמבט המלכות מחייב את הדין, יתברר לנו על ידי עיון בפרשה אחת מן התורה שעוסקת בעניני מלכותו של האדם. הרי מלכותא דרקינא כעין מלכותא דארעא - ממנו נלמד על דרכי מלכות שמים.

17 | יום חידוש המלכות - יום הדין

ביום הגלגת את פרעה - השיב פרעה את שר המשקים על כנו, ותלה את שר האופים, כפי שפותר יוסף את חלומם (סוף פרשת וישב). נפרשה זו אירעה בראש השנה, כי הרי בדיק מקץ שנתיים ימים שוחרר יוסף - ביום ר"ה, ע"י ר"ה (:). מהתנהגות פרעה ביום זה אנו יכולים ללמוד על דין ראש השנה. בלי משים נתן לנו דוגמא לאופן של דין שמים. * הרי מעשיו הם לכאורה מתמיהים: הניחא ביום הולדת המלך, מתוך שמחתו הואיל ונתנה מהנה - רוצה להרבות בשמחה ולשמח אחרים, והחזיר את שר המשקים על כנו. אולם למה תלה את שר האופים ביום שמחתו, ומהל יום זה בתוגה - אתמהא.

את התשובה אנו מוצאים בפסוקים: "ויהי ביום השלישי, יום הולדת-את פרעה... וישא את ראש שר המשקים ואת ראש שר האופים בתוך עבדיו, וישב את שר המשקים... ואת שר האופים תלה" וגו'. יום הולדת את פרעה לא היה רק מאורע אישי של המלך, אלא היה מאורע ממלכתי. הרי פרעה עשה את עצמו אלוה ואמר: "לי יאורי ואני עשיתיני" (יחזקאל כט, ג) - הוא טעה והטעה כאילו הוא ברא את עצמו וברא מחדש את ממלכת מצרים עם היאור שממנו מתברכת כל הארץ. אם כן יום הולדת שלו - היה יום הולדתה של ממלכתו. לכן היה יום זה לא סתם יום תג, אלא יום יסוד וביצור הממלכה מחדש. לכן ביום זה נשא את ראש כל עבדיו, ודן אותם לפי זה. מהי נשיאת ראש זו?

והא גופא צריך ביאור, איך אותו לשון - נשיאת ראש, שמעצם הוראת משמעותו: הרמה והגדלה - יתפרש גם לרעה (ולכן בחרה התורה לשון זה, ולא לשון הרמה או הגדלה). אלא דבר גדול לימדתנו התורה כאן: מעשי האדם נמדדים לפי אמת המידה של תפקידו, לכן מתוך תפקידו הרם יהיו למעשי תוצאות גדולות. אולם מאיך גיסא, אם מעשי אינם בהתאם לתפקידו ואחריותו הגדולה, אם כן תפקידו הרם הוא לרועץ לו, וייענש בחומרא לפי תפקידו האחראי ויפול מאגרא רמא לכירא עמיקתא.

19
לפי דברים אלה נוכל למצוא דרך חדשה להבין את הנאמר אצל פרעה: ביום חידוש המלוכה בחן פרעה את כל עבדיו לפי אמת המידה של מילוי תפקידם הממלכתי, ולפי זה קבע האם אפשר להטיל עליהם תפקיד מחדש בשנת המלוכה הבאה, או האם אין להם זכות קיום לנוכח כשלונם בעבר במילוי תפקידם הממלכתי. לפי המבט הממלכתי הזה נראה חטאו של שר האופים כפשע כבד, כי אחריותו כמשרת הישיר של המלך היא כבדה, ועל רקע זה גם הזנחה בניפוי הקמח על-ידי אחד מפרועיו רובצת בחומרה על האחראי כלפי המלך. לכן ביום מכריע זה של כניסה ל"סיבוב חדש" של מלכות פרעה, נגזר הדין הקשה על שר האופים. התורה מלמדת אותנו כאן בני-אב על "נשיאות ראש" האדם בראש השנה, דין ראש השנה נובע מהסיבוב החדש של המלכות השי"ת, וזה שורש הדין, וזו אמת המידה החמורה של יום הדין!

בימי הדין מסיימים אנו את ברכת השיבה שופטנינו: "המלך המשפט". לכאורה היה צריך לומר: מלך המשפט (ולא המלך), וכך מפרש רש"י את משמעותו (ברכות יב:): "כמו מלך המשפט, כמו נושאי הארון הברית (יהושע ג, יד) - כמו ארון הברית" וכי'. ברם אבודרהם מפרש (סדר תפילת שחרית של חול) בשם הראב"ד: "המלך שהוא עצם המשפט". הביאור כנ"ל, אין המשפט בימים נוראים אחד מפעולות המלך, אלא מלכות שמים מתבטאת בימים אלה על ידי המשפט, כלומר על-ידי שיקול ודין של הטלת תפקידים חדשים של המלכות, לאור ההתמודדות עם תפקידו הממלכתי של כל אחד במשך השנה שעברה. אם כן ביטוס המלכות הוא הוא עצם המשפט! וכן אגתנו מסיימים את ברכת קדושת היום: "מלך על כל הארץ", מזה נובע "מקדש ישראל" כעבדי המלך להמליכו בעולם, "ויום הזכרון" שבו נזכר ונידון כל אחד עד כמה מילא תפקידו זה.

לכן ביום זה אנו צריכים להתבונן ברוממות מלכותו יתב', ולרצות בגילוי, ולשאוף להיות מממליכו שעל ידם תתגלה מלכותו. זו חובת היום.

ראש השנה - יום ביצור מלכותו יתב'

לאור זה יאירו לנו דברי רמח"ל שהבאנו לעיל: "ביום ר"ה האדון ב"ה עומד כביכול בבחינת מלך על עולמו, ועל כן הנה השעה הראויה להתפלל לפני שיגלה מלכותו" וכי'. ועיי"ש במאמר החכמה להלן, כאשר מבאר ענין ברכת מלכויות: "שבים זה הקב"ה עומד בבחינת מלך בעולמו, ואמנם בזה צריכים אנו להתחזק, כי זה כל תקפנו וכל טובנו".

ד"ר ר"ה נובע מעמידת השי"ת ביום זה בבחינת מלך, כמבואר לעיל, כי זהו עצם הדין - איזה תפקיד לתת לכל אחד בהתחדש מלוכת ד' בסיבוב החדש של השנה החדשה.

"השעה הראויה להתפלל לפני שיגלה מלכותו" - זו היא עבודתנו הראויה בשעה זו! תפילתנו הרי היא מבטאת את שאיפתנו האמיתית, ואם כן כל שאיפתנו ביום זה צריכה להיות - לרצות בגילוי מלכותו. כמובן, בראש וראשונה אנו צריכים לרצות שעל דינו, על-ידי כל מעשינו - תתגלה מלכותו, ועל עצמנו אנו צריכים להמליך את הקב"ה (וכבר נאמר בשם הגרי"ם זצ"ל: כאשר צועק היהודי "שמע... אחד" - ממליך את הקב"ה על הארץ ועל ד' רקיעים ועל ד' רוחות השמים, אבל שוכח הוא להמליכו על עצמו...). לכן זו היא עבודתנו ביום זה: "ואמנם בזה צריכים אנו להתחזק כי זה כל תוקפנו" היינו זה נתן לנו את תוקף העמידה בדין יום זה - עד כמה שאנו מתחזקים ביום זה ברצון להמליך את ד', אנו ראוים לזכות לחיים חדשים עם כלים חדשים, כדי שנוכל למלא תפקידים חדשים כעבדי מלך מלכי המלכים.

ועי' ב"ר"ה טז: במאמר ר' יצחק: "אין דנים את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה". מאמר זה בא בהמשך של מאמרי ר' יצחק על דיני ר"ה, עיי"ש, היינו באופן מיוחד נקבע דינו של האדם - איך הוא מתייחס למלכות שמים ביום זה, עד כמה שואף אליה, עד כמה מתפלל תפילה של אמת לגילוייה - על כן השעה ראויה להתפלל לפני לגילוי מלכותו לגמרי".

זאת ועוד אחרת: כיון שזו עבודת היום, לכן גם השעה ראויה לכך, כי זה רצונו יתב', ביום זה הוא "עומד בבחינת מלך על עולמו" והוא מצפה שנמליכו עלינו. לכן ביום זה מתקבלת ביותר תפילתנו לגילוי מלכותו ית'. ואם כן כיון שהשעה ראויה לכך, חוב כפול ומכופל עלינו לנצל את השעה להתרומם ליעוד השעה, ולהכשיר את עצמנו יותר ויותר לשאת את התפקיד הנכבד והנורא הזה - להיות מנושאי כלי מלך מלכי המלכים. זוהי הדרך לזכות בדין, כפי שמגלה הברייתא שהבאנו לעיל: "אמרו לפני מלכויות" - ועיי"ז - "תמליכוני עליכם" - ובאותה מידה שנמליכו ית' עלינו נזכה ליוצר לפניו לטובה. לכן בא זכרונות אחרי מלכויות, כי נובעת ממנו.

A Worthy Subject

Although the idea of *Malchuyos* focuses on Hashem as king, its emanations ultimately encompass all elements of existence, including us. Recognizing Hashem as king attains full meaning through recognizing the world as His kingdom and ourselves as His subjects. If we finish the section repeatedly declaring Hashem as king but still do not look at the world (or ourselves) in light of that reality, the declaration itself is incomplete.

Moreover, recognizing the implications of *Malchuyos* is important, not "only" in terms of accepting the obligations of the mitzvos, but more fundamentally, in embracing a higher vision of our existence and identity as part of Hashem's realm and Divine program.

Thus, the idea of *Malchuyos* begins with Hashem, but it emanates outwards toward us. We have noted above that we are clearly not the focus of Rosh Hashanah; the focus is on Hashem. At the same time, however, we should not neglect to contemplate our role as part of His world. Not only is that acceptable on Rosh Hashanah, it is the full expression of the theme of *Malchuyos* - that He is king over us.

Judging and Asking

The day of Rosh Hashanah is customarily used for petitioning Hashem with our requests for the year ahead: health, a good livelihood, success, and well-being, etc.

On the face of it, this practice is virtually incomprehensible. Rosh Hashanah is the day when we are judged regarding our conduct over the past year. Can we imagine a defendant getting up - in the middle of his trial! - and approaching the bench with a list of things he would like the judge to do for him? We would no doubt conclude that he either has no idea of where he is, or has perhaps simply taken leave of his senses!

How are we able to make requests when we are being judged? The only way to explain how such requests are acceptable on Rosh Hashanah is if their goal is to improve the judgment.

As we have seen, the primary judgment on Rosh Hashanah revolves around the question of how we relate to Hashem as our king. As we reaffirm our awareness and acceptance of ourselves as His subjects, we proceed to ask Him for the wherewithal to succeed in that role. Thus, perspective here is key. We cannot ask anything of Hashem, on this of all days, without first establishing why we are asking. Once we have ensured that we ourselves are an asset to His grand plan and not an expense, we can be hopeful in asking Hashem to avail us of His expense account, with all our wishes fulfilled for the right reasons.

118 Teshuvah ~ R. Bernstein

שלא שם חלקנו כהם
For He Has Not Assigned
Our Portion Like Theirs

WHAT IS THIS "portion" that is given to us, Yisrael, and what is the portion given to the other nations? The "portion" relates to each individual's personal duty in the task of causing 'גְּלוֹי כְבוֹדוֹ יְיָ, the revelation of Hashem Yisbarach's glory in the world, which one has to fulfill during the course of his life. Each one of us has his own role to play in the achievement of this noble goal.

וגורלנו כקל המונים
Nor Our Lot Like That
of All Their Multitudes

WHAT IS A גּוֹרֵל? We translate it literally as "lot," but its implication here is מְזַל (fate).⁴⁸ Hashem endows man with unique personal energies, possibilities, potential, and the means necessary for the fulfillment of his part of *avodas Hashem* (Divine service). The *gemara* (*Niddah* 16b) presents this in the following way: "The angel who is given the task to take care of pregnancy...takes the drop [from which the baby will be

formed] and presents it before HaKadosh Baruch Hu, asking Him: 'O Master of the world, this drop, what will be its fate? Will it be a strong person or a weakling, a wise man or a fool, wealthy or poor?'" In other words, the angel asks: "With what kind of כְּלִים (tools, potential) are You going to supply him?" The tools given to an individual or to a nation are precisely those that fit the task that the particular person or nation is supposed to fulfill.

Yisrael's lot and task is to serve Hashem Yisbarach directly. The nations of the world have an entirely different task — as instruments of *Klal Yisrael*, to assist them in fulfilling their mission — to help Yisrael and to make it possible for them to worship HaKadosh Baruch Hu. Thus, our גּוֹרֵל, or the tools given by Hashem to each Jew, must also be different from those given to each of the many gentiles.

Rosh Hashana 5779 |

In an awe-inspiring voice, Rabbi Shneur Zalman explained to him that HKB"H was not asking about Adam's physical location; after all, nothing is concealed from the Almighty. Instead, He aimed at arousing Adam to perform teshuvah by inquiring: "איכה". In other words, consider your current status and circumstances. Just yesterday, you were at the pinnacle of existence. In the words of the Gemara (*Sanhedrin* 59b): "אדם הראשון מיסב בגן עדן היה, Adam HaRishon would recline in Gan Eden, and the ministering angels roasted meat for him and poured him wine. Now that you have transgressed the command of your Creator, you have fallen from the highest pinnacle to the deepest pit; you have been sentenced to death and you have lost all of your exceptional qualities and status.

Then he added that HKB"H poses this very same question that he asked Adam HaRishon to every human being: "איכה". Consider you present circumstances; have you fulfilled the tasks HKB"H assigned to you? The interrogator was so impressed with the explanation that he persuaded the authorities to release the esteemed scholar; he argued that it was not feasible that such a great man would participate in subversive activities.

Additionally, the painful plea of HKB"H veiled within the sounds of the shofar—"איכה"—contains another meaningful message. As the Shela hakadosh explains, it implies: See how far you have fallen! I created you pure and untainted like the "tekiah"—a simple, pure, unadulterated sound. Now, you have sinned and blemished your souls, as represented by the "shevarim." I urge you to make amends via teshuvah, represented by the "teruah"—demonstrate your sincere regret with audible, heartfelt whimpers. This mechanism will return us to the state symbolized by the "tekiah"—pure and blemish-free.

כיב גדול, אבל זו טעות - הכסף הוא רק ערימת ניירות. הוא לא מאושר משום שהוא זכה במאתים מליון דולר, הוא מאושר מפני שהוא זכה כעת באפשרויות אין-סופיות - הוא מרגיש עכשיו שהעולם כולו פתוח לפניו. הסתכל הרב ויינברג בעיניו של הרב מגדל ואמר: "אתה צעיר, לפניך הזדמנויות אין-סופיות, אתה יכול להיות תלמיד חכם, אתה יכול להיות צדיק, אתה יכול להיות הכל... לכן עליך לרקוד מרוב שמחה! עליך לשמוח ולהיךר חיוך של מליון דולר!" (48 דרכים לחכמה עמ' יד).

כשאנחנו חושבים על עצמינו - על החיים הרוחניים שלנו - על מה מסתובבות רוב מחשבותינו? שאנחנו לא מתפללים עם מספיק כוונה, שאנחנו קמים מאוחר בבוקר, או אולי שכבר הבטחנו לעצמינו כי"כ הרבה פעמים להשתפר בדבר מסייגים ושוב נופלים. אבל האם משום שעדיין לא הגענו לשלמות, צריכים לשכוח את הגדלות שיש לנו מכח הנשמה שלנו?

האם אנחנו שמחים בכל אלפי המצוות שאנחנו עושים - שקונים לנו תענוג רוחני "נצחי" בעולם הבא? האם משום ששואפים ליותר, כבר אין ערך לכלל המעשים הטובים שעושים? הרי כל פעולה טובה שאנחנו עושים אפילו הקטנה ביותר, עומדת לעולמי עד ולנצח נצחים - ושווה יותר ממה שאפשר לתאר במילים! לכולנו יש מקום להשתפר, ותמיד צריכים לשאוף ליותר - אבל התחושה של עובר ה' צריכה להיות שמחה!

כל מילה של תורה, כל מצוה, כל מחשבה טובה, הוא דבר נצחי השווה יותר מכל הון. אבל אנחנו, אע"פ שעושים מצוות ומעשים טובים כל יום למאות ולאלפים - אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרמון" (ברכות נו ע"א) - מרוב מחשבות על מה שחסר לנו ועל מה שעדיין לא עשינו - אנחנו שוכחים לשמוח בדברים הטובים שכן עושים! האם אנחנו לא כעשיר הזה שמרוב צעריו על מה שהפסיד אינו מסוגל להנות אפילו ממה שיש לו?

זה א' מתחבולות היצר: שהאדם ימעיט את ערך עצמו, ואת ערך מצוותיו ועבודתו - שלא ישמח באלף אלפי המצוות שהוא עושה, וישכח מכל הנסיונות שכן הצליח להתגבר עליהם - אלא ירגיש שבעצם אין לו כלום.

היצר הרע הזה נקרא "קטנות!"

זה נראה כמו צדקות, שזוכים ומצטערים במיעוט השגותינו, אבל האמת היא שריבוי המחשבות על מה שחסר - בלי לחשוב גם על מה שיש - זה היצר הרע של "קטנות". היצר מזכיר לנו בכל הזדמנות רק את מה שקשה לנו, רק את הכשלונות שלנו - ובאיצטלא דקדושה כאילו לעורר אותנו להשתפר - אבל העיקר שנחשוב שאנחנו קטנים.

היום אין לנו שום הרגשה - לא בגדלות הנשמה שלנו, ולא בקשר הקרוב שיש לנו עם הקב"ה - אבל זה רק כל זמן שאנחנו נמצאים בעוה"ז ובתוך הגוף - כדי שתהיה לנו בחירה. ברגע שהנשמה תצא מהגוף כבר נדע ונרגיש מי אנחנו.

נתאר לעצמינו שלאחר 120 שנה היינו מגלים שבגלגול קודם היינו גדול הדור, נגיד... ר' עקיבא איגר זצוק"ל. האם לא היינו מצטערים על מה שבובנו את החיים שלנו בקטנות? אבל עצם קדושת הנשמה שלנו גבוהה יותר מן המלאכים, ואיך בודאי גבוהה יותר מכל דרגה רוחנית שאפשר להשיג בעוה"ז - האם כדאי לנו לבוז את עצמינו בקטנות?

מרוב עסקינו עם הגוף, ומרוב מחשבותינו וצערינו על מה שאנחנו לא עושים - אנחנו כמעט שוכחים מהנשמה העליונה והכחות הרוחניים האדירים שטמונים בנו.

אחר שאנחנו מתפללים, לומדים תורה, או עושים כל מצוה אחרת - אנחנו צריכים להרגיש טוב, אהו! קנינו לעצמנו "נצח" ואם אנחנו תופסים את עצמנו הושבים: לא התפללתי את כל התפילה ככוונה, נו, אז מה זה כבר שוה! או: לא למדתי בהתמדה הראויה... בין כך לא אשלים את כל המסכתא... אני כבר רואה שלא אוכור את המסכתא אז מה זה כבר שוה! - אנחנו צריכים לטעון כנגד: זה לא נכון, רק זה שאנחנו עומדים להתפלל - אפילו אם לא מתכוונים בכלל - עשינו מעשה של אמונה. כך אומר הרב דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"ג עמ' 161). וכל מילה של תורה בין בהתמדה בין שלא בהתמדה, בין אם נזכור אותה בין אם לא נזכור אותה - כל מילה וכל דקה של תורה שוות מליונים! - "נצח" של תענוג רוחני!

כל זמן שהאדם חושב שהוא קטן, ושכל מה שהוא עושה אינו שוה הרבה - קמה לו לטרור לשמור על עצמו מחטא, קמה לו להתאמץ במצוות ומעשים טובים? אבל אם היינו מכירים את הערך האמיתי שלנו: אולי היינו מתפללים עם יותר כוונה, אולי היינו מצליחים כבר להתגבר על הדברים שהבטחנו לעצמנו להשתפר בהם! כי"כ השם משמואל: "שעיקר החסרון באדם שאינו מכיר מעלת נפשו, שבאם היה מאיר לנגד עיניו מי מהו, ומה הוא, ומה מעלתו, לא היה אפשר לבוא לידי עבירה" (יתרו תרע"ז).

הגיעה ליעד, וכולם התחילו לרדת. ניגש הגב אל הקונה ואמר לו: תשמע, רציתי לגנוב ממך את היהלום שקנית אבל לא הצלחתי למצוא אותו - תגיד לי איפה החבאת אותו? ענה לו הקונה: אתה חושב שלא תפסתי שאתה גנב? ראתי איך שאתה עוקב אחרי בכל מקום - לכן בלילה כשהלכת להתקלח, החבאתי את היהלום במקום שלא היית חולם לחפש שם - החבאתי את היהלום בכיס שלך!

אנחנו לא צריכים להסתכל מטביב - בנשמה שלנו כבר טמונים כל הכוחות שאנחנו צריכים כדי להגיע לשלמות!

אם היית רואה איך שלוקחים בחור או אברך שעתידי להיות גדול בתורה ומפתים אותו בהנאות עוה"ז, מיד היית מסייעו בכל כוחך, ובמונך, ומעודד אותו להתאמץ לגדול ולא להתפתות - מסתמא היית אף פונה לגדולי התורה והיראה לשאול ולהתייעץ מה לעשות כדי לא להפסיד בן עליה זה. אם כן, למה את עצמך לא תציל כך?

שלא עשנו כגוי הארצות - איננו סתם אנשים "קטנים" כשאר האומות, אלא כלל ישראל הוא עם של אנשים עם כוחות "גדולים". כל א' מישראל קשור וקרוב להקב"ה - לבורא העולם עצמו! ולכל א' מישראל יש נשמה גדולה שעל ידה בכוחו להתעלות ולהגיע למדרגות והשגות גבוהות, להתקרב יותר ויותר אל הקב"ה.

אך הסביר הרב וולבה ז"ל את המילים "לתת גדולה ליוצר בראשית". איזה "גדולה" צריכים לתת להקב"ה? את הגדולה שלנו! את הגדולה שהוא נתן לנו - לחשוב עליה, להתמקד בה, ולהציגה מן הכוח אל הפועל - לתת להקב"ה "גדלות".

בארבעים הימים של אלול ועשרת ימי תשובה בהם משה רבינו היה בשמים לקבל את הלוהות שניתן (משגיב רש ה"ל ר"ח) - גם אנחנו יכולים להתעלות ולהיות יותר שמימיים. בימים אלה כל שערי הרחמים פתוחים - לכן אנחנו אומרים "לדוד ה' אורי" שיש בו י"ג פעמים שם הויה כנגד י"ג מידות של רחמים (מפי הרב גמליאל רבינוביץ שליט"א) - ומה ההעבריה שלנו? להתבונן ולהכיר מי אנחנו באמת, ולאלו דרגות של עליה ורוממות אנחנו יכולים להגיע אם נתקדש בלימוד וקיום התורה, ונתקרב אל הקב"ה בתפילה אמיתית... ואולי נזכה באלול זה לטעום את המתקוות שיש בקשר עמוק ואמיתי עם הקב"ה בבחינת "אני לדודי ודודי לי".

בן-שלך - ר' מנחם פריד
❖ מאמר יב - יום שני של ר"ה דינא רפ"א ❖ קלא 30

הטעם שהוא 'דינא רפ"א'

איתא בהאריז"ל שחדין ביום א' דר"ה הוא בבחינת דינא קשיא וביום ב' בבחינת דינא רפ"א. ונראה בביאור העניין, כי מכיוון שקביעות היום השני הוא מחמת גזירה דרבנן, והוא נובע מרוב נאמנותינו לה' שאנו מוסיפים יום חג מחמת תקנה סייג וגזירה, בשל גודל מסיבותינו לתורת ה'. ואם כן הרי עצם הדבר שאנו עושים יום נוסף בקדושת יום טוב, הוא עצמו זכות לנו. וממתק מעלינו את הדינים, והוא מרפה את מתח הדין וקשיותו.

יום שני של ר"ה בבחינת דוד ונעיה

בהתבוננות בפיזי היום השני, גם ניתן להבחין קצת הבדל, מרגישים קצת את הדינא רפ"א. יש לשים לב שבפיזי יום הראשון נזכר רק היחס של עם ישראל בבחינת בנים ועבדים למקום, ולא נזכר היחס שלנו בבחינת 'רעיה' להקב"ה. ביום זה של דינא קשיא, אין מבקשים באופן זה. אבל ביום השני שכבר הדין נתרפה, נזכר בחינת הרעיה בפיזי (שחריית ליום ב') 'מדבר בצדקה' 'צוה ישועתך לרעייתך האהובה, צמאה לחסדך כמהה ותאבה, צפה והבט כי מאד נאבה'. זהו כבר דינא רפ"א שמבקשים היחס והקירבה לה' של 'על כל פשעים תכסה אהבה'.

כסא מלכותו וכסא כבודו

א' דר"ה - בחינת מלכותו ביום הששי
ב' דר"ה - בחינת מלכותו ביום השבת

עוד יש להתבונן שיום הראשון של ר"ה, הוא יום השישי של מעשי בראשית. יום בריאת אדם הראשון. ואם כי אנו עושים היום השני מחמת סמיקא דיומא, שמא הוא יום ר"ה. אבל מכיוון שכיום הרי ידוע האמת שהוא ב' תשרי, נמצא שהוא היום שבו היה שבת בראשית, וגם לזה יש שייכות לעניינו של ר"ה, שהרי שבת הוא יום מלכות ה', שבו 'נתעלה וישב על כסא כבודו', 'ישמחו במלכותך שומרי שבת'.

32 וההבדל בין שני בחינות המלכות, של יום השישי ושל יום השבת. כבר ביארנו כמה פעמים, ש'נכון כסאך מאז' של יום השישי, שבו 'השלים מעשיו ומלך עליהם', הוא בחינת 'כסא מלכותו' כלומר תוקף גבורתו ושלטונו על העולם. מקולות מים רבים אדירים - אדיר במרום ה'. ואילו מלכות של יום השבת, הוא בחינת 'כסא כבודו' כלומר עצם רוממותו וקדושתו. 'אתאחדת כורסיא יקירא קדישא.. ואתתקנת למשרי עלה מלכא קדישא עילאה'.

* וכיוון שיום שני דר"ה הוא בחינת המלכות של יום השבת, על כן הוא דינא רפ"א. וזה הטעם לזה שביום השני אנו מזכירים כאמור בפיזי את בחינת 'רעיה'. כי בשבת כידוע (וביארנו עניינו כמ"פ) שייך יותר עניין היחס.

33 תרבה לפניו נעבוד ❖ ויעד קבד

ידועים דברי המשנה בר"ה (דף כט) "היה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל ויכאשר יניח ידו וגבר עמלק (שמות יז, יא), וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים. כיוצא בדבר אתה אומר עשה לך שרך ושים אותו על גס הדיה כל הנשך וראה אותו וחי (במד' בא, חג), וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים".

מהו ענין 'מסתכלין כלפי מעלה' - האם הכוונה רק לפעולה החיצונית, שהרימו את עיניהם כלפי מעלה?

מבארים הרב דסלר ז"ל והרב וולבה ז"ל: שמציאות האדם בעולם היא שהגשמיות מקיפה אותו מכל צד. כשהאדם 'מסתכל כלפי מעלה' הכוונה היא שהוא מבחין בעולם הרוחני - שלעולם הנשמי יש 'בורא עולם', ושדוקא ממנו כל הברכות וכל הישועות. וזוהי כוונת המשנה "שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה" - שהם

הסתכלו והתבוננו בשורש הדבר למעלה בעולם הרוחני, מעל ומעבר להסתר הטבע והגשמיות שראו בעיניהם!

34 איזה חיוק אפשר לקחת מסיפורים אלו? חיוק בידיעה שיש מציאות רוחנית מאחורי כל המציאות הגשמית. על הקרקע זה נראה כמלחמה גשמית - אבל באותו עת יש בשמים מלחמה רוחנית, בין כוחות הטוב לכוחות הרע - והקב"ה מכריע את דינו של כל אדם ואדם, אין 'טבע' מנותק מהקב"ה - אלא ה-כ-ל מהקב"ה. זה פשוט

אתה אומר? זה פשוט לנו בשכל, אבל לא חיים את זה בלב - וסיפורים אלה מקרבים את הדברים אל הלב, שעל אף שלא רואים אלא את המציאות הגשמית, עיקר המציאות היא המציאות הרוחנית.

במלחמת עמלק כשכלל ישראל ראו את ידי משה מורמים לשמים - זה גרם להם ש'יסתכלו כלפי מעלה' ויתבוננו בשורש עמלק למעלה - שיזכרו שכוח הרע בעולם היא תוצאה ממעשינו ומעוונותינו, ושרק ע"י תשובה ודבקות בה' יצאנו במלחמה, והיו 'משעבדין את לבם לאביהם שבשמים'.

כך גם נחש הנחושת שהיה למעלה על המוט, גרם לכלל ישראל ש'יסתכלו כלפי מעלה' - שיתבוננו בשורש הנחשים למעלה, ויזכרו כי אין הנחש ממית אלא החטא ממית (עי' ברכות לג.) ואם ישובו אל ה' הוא ירפה אותם, והיו 'משעבדין את לבם לאביהם שבשמים'.

* 'עולם' הוא מלשון העלם - אנחנו חיים בעולם גשמי שיש בו העלם גדול. הקב"ה ברא ומנהיג את העולם - הוא הטיב, הוא מטיב, הוא ייטיב לנו - אבל בחיי היום-יום אנחנו לא שמים לב לכל הטובות שהקב"ה עושה איתנו. כל העולם הענק הזה - דומם, צומח, חי, מדבר, עם שלל הטובים הצבעים, וכל החכמה הנפלאה שבכל א' מהם - אצלנו הכל מובן מאליו. זה שגולדנו והגענו לעולם - מובן מאליו, שקמים כל בוקר וממשיכים לחיות - מובן מאליו. כאילו שהעולם רץ לבר - 'טבע'! וכך בכל הנפלאות והטובות שהקב"ה עושה איתנו - שקל, כח, בריאות, ראייה, שמיעה, עיכול - הכל מובן מאליו.

* אבל זה לא אמת - שום דבר אינו רץ לבר, אין 'טבע' מנותק מהקב"ה, אלא הפוך - 'טבע' פירושו: הדרך שהקב"ה רוצה שהעולם יפעל רוב הזמן. האמת היא שהקב"ה 'מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית' - כל רגע ורגע הוא משפיע עלינו טובה.

בפסוק כתוב "אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך, והישר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חוקיו, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך - כי אני ה' רופאך" (שמות טו, כז). אם הקב"ה אינו שם את המחלה למה צריכים רופא? ענה הרב גמליאל רבינוביץ שליט"א: שהאמת היא שהקב"ה מרפא כל הזמן - וכשהקב"ה מפסיק לרפא מגיעה מחלה!

זה היה הפירוש השני של הרב וולבה ז"ל בילתת גדולה ליוצר בראשית: לייחס את כל הגדולה שיש בעולם ל"יוצר בראשית" - להקב"ה שברא את העולם הגדול והנפלא. לברר לעצמינו, ולהכניס לליבנו, שאין "טבע" מנותק מהקב"ה.

איך עובדים על זה? ע"י תפילה!

בכל תפילה אנחנו מבררים לעצמינו שכל ה"טבע" אינו אלא הקב"ה: "עושה חדשות, בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות, בורא רפואות... המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, כאמור לעושה אורים גדולים". "לעושה" בהווה - עושה עכשיו. כל דקה ודקה הקב"ה מחדש את העולם. ולכן מבקשים ומתפללים, על דעת, בריאות, פרנסה, ישועה וכו' - כדי לקבוע בנפשינו כי הכל מגיע מהקב"ה - הוא עושה, ועושה, ויעשה לכל המעשים.

כדאי לנו להשקיע זמן וכח בתפילה, שבכל תפילה מתברר לנו, ומתחזק אצלנו, כי ה-ב-ל רק הקב"ה ואין "טבע" כל עיקר - לתת גדולה ליוצר בראשית.

כאן מוכרח להיות שבח כזה שהוא בגדר "שאינ שבח כמוהו ליוצרנו ועלה על כל השבחות שבועולם". שבח כזה יוצר אהבה כה מופלאה בין השי"ת לעמו, שכאשר אומרים אנו "אין עור" ואנו בפנים מהמחיצה, והמה [כוחות הסט"א] מעבר למחיצה, הרי שיצרנו קיר איתן המייחד אותנו עם בוראנו ביחוד של קיימא, מעין מחיצה שאין בכח שום מוזיק לפורצה. או אז נשארים אנו עם השי"ת לבד וממילא כבר נמצא עמנו כל השפע כולו.

ואנחנו כורעים ומשתחווים ומודים לפני מלך מלכי המלכים And We Bend Our Knees and Prostrate Ourselves and Avow Before the King of All Kings

ON ROSH HASHANAH and Yom Kippur, during the prayer leader's repetition of the Musaf service, we perform the act mentioned here, as follows. When we utter the word

כורעים, we actually kneel before our Creator, and when we say ומשתחווים, we prostrate our entire body flat on the ground, with our faces downwards. 49. We avow that Hashem is the only real

source of everything. Thus we express our absolute dependence upon our Creator, our total submission, and the annulment of ourselves (התבטלות) before Him.

49. Editor's note: The spreading of a separation on the ground, such as a towel or a piece of paper, is required by halachah (ש"ע א"ח ס" קלא טע"ח) throughout the year when we say the above words, we are really referring to

39 ט"ב עלינו לשבח התפילה שסה

ואנחנו כורעים ומשתחווים ומודים, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא

לכאר דרך רמו, 'ואנחנו כורעים ומשתחווים', כשהאדם מכניע עצמו ביותר ומחויק עצמו בשפלות רוח, בכך יוכל לקיים מצות 'שויתי' כראוי, היינו, שיחשוב בדעתו שהוא עומד בכל עת, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא'. ויסוד הדבר כיון שהשפל רוח וזכה להתקרב להשי"ת, כמו שמצינו בגמרא (סוטה ה. א), שהקב"ה משכין שכניתו אצל השפל רוח.

The Oneness of Hashem means that He is the only thing that exists, and "there is nothing besides Him" - ein od milvado. There are actually three, progressively deeper understandings of "ein od milvado." The simple understanding is that there is a world, and Hashem is the One Who runs it. Let's explain what this means. Take a person who's highly talented and motivated, has ample means at his disposal, and works hard day and night (and he even knows how to lie and cheat a little when necessary). What will be with him? According to the way of the world, this fellow stands a good chance of becoming wealthy and successful. Now take a person without brains, backing, or determination to succeed. Where will he end up? Doing menial jobs here and there.

This is the reality of the world known as olam ha-sheker - the world of untruth, the world of darkness. In truth, the "way of the world" is nothing but an illusion. Why? Because the world has a Master. Only He makes the decisions, and only He provides a person with health, livelihood, etc. These things come from Hashem, not from the "way of the world." Every normal person understands that he won't get anywhere by trying to

נפש שמשון

כוחות הסט"א מכניסים בראשו של המתפלל כל מיני שטויות והבלי עולם, שתכליתם לבלבל את מוחו ולהסיח את דעתו מהרושם שהותירה זו התפילה וה"פגישה" שנפגש עם המלך. מתוך כך הם מצליחים גזולים זמנו את כל מה שהשיג ע"י תפילתו.

על כך באה תפילה "עלינו לשבח", בה אומרים אנו "שהם משתחוים להבל וריק וכו' ואנחנו כורעים ומשתחווים ומודים לפני מלך מלכי המלכים וכו' אין עור"! במילים אלו מכריזים אנו שכל הבלי העולם הם "הבל וריק" אין בהם ממש ואין שום מציאות מבלעדי מציאותו ית"ש - "אין עוד מלבדו", וזכה יוצרים אנו מחיצה בינינו לבין הבלי העולם, וממילא איננו נותנים להם בית אחיזה לבלבל את השקפתנו והכרתנו בגדלות השי"ת - אין עוד מלבדו!

וביתר ביאור.

לעיל (בפרק פרשת הקטורת) בארנו בשם מרן הגרי"ז זצ"ל, שכל כת היצירה והיילותיו הוא רק בכח הדמיון. בעצם אין להם כח כלל, אלא שהשי"ת נתן לכוחות הסט"א כח לסמא את עיני האדם ולהראות לו כאילו הוא [האדם] הפועל, והוא עשה ועושה ויעשה וכו' - טענות שונות ומשונות שתכליתן להראות כי "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". לאחר שהסט"א "שיכנייה" את האדם בני הנא העושה חיל, ממילא מתחילה היא לבלבל את מוחו בטרדות מטרדות שונות: כיצד יתגבר על מקרה זה, ומה יענה לזה, וכיצד יסתדר עם זה וכו' - הכל נובע מיסוד אחד: הסט"א נטעה בו מחזי את ההרגשה שהוא הפועל, והוא העושה, ומאידך את הדמיון כאילו הבעיה המונחת לפניו נוראה היא, ואם לא יפטרוה מהר יחרב העולם...

אם רק יאמר האדם בעוז ובחיל שכל התועי העולם הם "הבל וריק" ואין בהם ממש, וממילא גם יקל עליו להגיע להכרה כי 'ה' הוא האלקים אין עור", שוב לא יהיה בכח הסט"א לבלבל את מוחו, שכן הכל הוא מאתו ית' והכל תלוי בו.

תפילה "עלינו" - 'קיר' בינינו לסט"א

נקודה זו מועילה להסיר את כל הקטרוגים מהתפילה, שכן כאשר באים על האדם שורדים ומבקשים לשדוד ממנו את כל ממונו, מה הוא עושה? יוצר מחיצה, חומה גבוהה דלתים ובריח, בין השורדים לממונו.

כך גם אנו יוצרים מחיצה בין ה"פנים" ובין ה"חוץ" - אנו בונים קיר החוצץ בינינו לביןם - קיר שמחזי יבדיל בינם לבינינו ומאידך יקרבונו יותר למקור השפע. "שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה"; הם בחוץ - "מתפללים להבל וריק" וכו', ואנחנו בפנים - "כורעים ומשתחווים ומודים לפני מלך מלכי המלכים" וכו'.

outsmart the *Adon HaKol*, and the true key to success is doing His will.

This is the simple understanding of "ein od milvado." The Divine Name that expresses this understanding is יהוה אלהים. In other words, Hashem (Whose Name is יהוה) is the אדון over all. He is the Master of the world.

Elokim → The second, deeper understanding of "ein od milvado" is as follows:

The world we see with our eyes owes its very existence to the fact that Hashem pumps life into it at every moment. For it is written, "And You give life to all."¹³

This may be compared to a person who cannot breathe on his own and is hooked up to artificial respiration. The machine constantly pumps life into his body. So it is with the world. At every moment, Hashem sustains it and enables it to continue to exist. Without Hashem's life-giving force, the world would instantly revert to nothingness.

According to this understanding as well, there is such a thing as the world. But the true nature of the world's existence is that Hashem is constantly giving it life. Its very existence depends on His continual input.

The Divine Name that expresses this understanding is יהוה אלהים. In other words, Hashem is the "בעל היכולת ובעל הכוחות" — Omnipotent and All-Powerful." The word יהוה denotes strength. Thus this Divine Name expresses the idea that Hashem has all the power and strength, as He is the constant Source of all the forces that exist. All strength emanates from Him.

Hashem Is the World's True Reality

The third and deepest understanding of "ein od milvado" is that the world does not really exist at all. Rather, Hashem's Oneness fills and encompasses all of Creation. The existence of the world is not an independent reality — it is nothing more than an expression of the Divine will. Therefore, there is no existence or reality other than Hashem. This is the true meaning of "ein od milvado." But this concept is very deep and the *sefer Nefesh HaChayim* states that we cannot properly understand this idea and are not allowed to speak about it at length.¹⁴

Since this level of understanding is so difficult to attain, the Divine Name that expresses it is יהוה אלהים. The word יהוה is in future tense. Thus this Divine Name means, "I will reveal Myself in the future." Someday we'll understand it all.

When Hashem told Moshe Rabbeinu to go down to Egypt and bring the Jews out of slavery, Moshe asked which Divine Name he should use when informing them of the coming redemption. Hashem answered him, "So should you say to the Israelites: 'יהוה sent me to you.'"¹⁵

Hashem was saying to them: Right now you can't understand the meaning of My Name. But someday you'll merit that understanding.

Shabbos Is a Moment of Light

Shabbos Kodesh teaches us these three ideas:

1. Hashem is the Master of the world. That's why we don't work on Shabbos. He provides us with what we need, and only He decides

how much we'll receive, so we won't gain anything by working harder than we need to.

2. It is written, "On the seventh day, אלהים finished all the work that He did."¹⁶ This teaches that Hashem is אלהים, the Source of everything that exists. He created the world and continues to sustain it every moment.

3. It is written, "And He ceased on the seventh day from all the work that He did."¹⁷ On this day, Hashem brings the existence of the world to a halt. Not only is He the Master of the world and the One Who sustains it, but on this day, everything else ceases to be. There is no reality other than Hashem. This is the literal meaning of "there is nothing besides Him."

If we add up the gematrios of these six Divine Names — יהוה אלהים, יהוה אלהים, יהוה אלהים — they total exactly 250, which is the gematria of נר, "candle."¹⁸ For when we light Shabbos candles, the truth that's in front of us all week long is suddenly revealed. "The lights go on." It was there all along; we just didn't see it. Hashem is the Master over all, He sustains it all, and "there is nothing besides Him."

דוד את אורו של ראש השנה כאורו של השם יתברך - ד' אורי, הרי בראש השנה מאיר מאורו של אור הגנוז, ומצאתי בתיקוני זוהר (תיקון לו) דאמרו שם "ויהי אור - ראש השנה, דאתמר ביה ויהי היום", הרי מפורש בבראש השנה מאיר אותו אור דויהי אור, שנאמר בבריאת יום הראשון, ואור זה הרי הוא אור הגנוז, ולכאורה ביאורו שבכל שנה חוזר אותו האור להאיר בראשיתה של השנה, ואפשר דהענין בזה הוא דהנה כיון שבמהלך בריאת העולם בתחילתו נברא אותו האור שנגנז אחר כך, הרי דאותו אור הוא חלק בלתי נפרד מעצמות הבריאה, ואם כן האיר הבריאה מתקיימת כאשר חסר ממנה חלק ממנה, ועוד חלק עיקרי ממנה, ואשר על כן בראשית השנה בכל שנה ושנה, כאשר מתכוננת הבריאה מחדש, חוזר ומתנוצץ אותו האור דיום ראשון דהבריאה, ומכח חזרת אותו אור יש קיום לבריאה בכל אותה שנה, ודו"ק.

האומנם נראה דאין אותו האור חוזר מעצמו בראש השנה, וצריך פעולה מלתתא כדי להחזיר אותו האור, ומן הנראה שהוא אמרם ז"ל (זוהר הקדוש פרשת פנחס, דף רלא): "אשרי העם יודעי תרועה וכו' וכל אינהו דידיעי בראשית תרועה יתקרבון למיהק באור פניו דקודשא בריך הוא ודא אור קדמאה דגניז קודשא בריך הוא לצדיקיא וכו'", עיין שם, ונתבאר דאותו ד' אורי דמאיר בראש השנה, אותו אור דלעילא, נפעל על ידי קול תרועת השופר דלתתא.

darkness, caught up in an illusory existence and chasing after things that seem good and beneficial. At the advent of this Day of Judgment, when every Jew stops to contemplate his lifestyle and becomes introspective — he begins to see things differently and to question. Has he not overlooked the central purpose of life — to work towards the acquisition of *Olam HaBo* rather than pursuing the fleeting attractions of *Olam HaZeh*? Is it not time to concentrate more on studying Torah and practicing kindness to others? Rosh HaShonah is אורי — when one sees things in their true light and the deceptive glamour of this world fades away.